

Beteckning: Rel C vt 2007:4

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Synkronicitet

En gemensam nämnare för religion,
vetenskap och psykologi?

Anniqa Gillander-Schols
Juni 2007

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Peder Thalén

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
Syfte och frågeställning	3
Metod	3
Avgränsning	4
Disposition	4
Litteraturgenomgång	4
2. Jung och synkronicitet	5
3. Synkronicitetens särdrag	6
Akausalitet	6
Emotionell upplevelse	6
Symbolik	7
Livsövergångar	8
4. Vad säger kvantfysiken om synkronicitet	9
5. Synkronicitet som mystik	11
6. Slumpen är det synkronicitet?	12
7. Diskussion	13
8. Slutord	15
Sammanfattning	16
Litteraturförteckning	17

1. Inledning

Skall man försöka sig på att dela in den kristna mänsklighetens självständighetsutveckling i mycket stora drag kan man kanske uttrycka det så att för 1000 år sedan bestämde religionens förespråkare över vad människan skulle tycka och känna, vilket liv hon skulle leva och vad som skulle hända om hon inte gjorde det. När Luther kom med idén att varje person kunde ha sin egen relation till religionen och själv skulle kunna läsa skrifterna och bilda sig en personlig uppfattning om och ha sin egen relation till Gud blev situationen annorlunda. Människan skulle helt plötsligt ta ett eget ansvar för sin utveckling och med industrialismen kom också en förstärkning av den materiella världen och dess värderingar, religionen fick med tiden ge plats åt vetenskapen och människan krävde och kräver påtagliga bevis för att överhuvudtaget tro på något. Gud kunde man inte ta på och religion blev ifrågasatt. I en sekulariserad tillvaro där man ändå inte har helt kontroll, där det finns oförklarliga saker som händer, där det finns naturfenomen som inte låter sig bevisas och trots vår strävan efter att styra över allt och alla, trots vår kapacitet att strukturera upp och räkna ut, har vi inte fått svar på alla frågor. Idag ser vi fler och fler människor som ”söker”, andlighet är något man talar mycket om och kanske är det uttryck för att vi vill finna och förstå en ”helhet” och en mening med allt som sker. Jung menade att människan har förmågan att föreställa sig en helhet och den kanske viktigaste av de arketyper som Jung talar om är helhetens arketypp, Självet, som innebär att vi kan uppfatta en fundamental enhet i alla spridda delar av våra erfarenheter, inte bara jagets. De som får en sådan upplevelse av ”Självet” uppfattar att meningen med händelsen är något som kommer utifrån och inte att ”jaget” skulle vara den som skapat händelsen, vilket kan ge en känsla av att det finns någon som styr och skapar våra liv, Guds bilden, som Jung kallar det. Begreppet ”Självet” blev en slags utväg för att kunna beskriva och förklara det svåra omkring synkronicitet.

Syfte och frågeställning

Begreppet synkronicitet fick jag förklarat för mig när jag för ett 20-tal år sedan läste ”De dansande Wu Li-mästarna” av Gary Zukav och tankarna om kvantmekaniken, att allt och alla är delar av en enda helhet som hör ihop var då ”nya” och okända för mig. Ett antal år senare blev jag uppmärksam på vad upphovsmannen till begreppet, C.G. Jung, menade med synkronicitet och jag tyckte det var intressant att det jag uppfattade som samma fenomen, om att allting hänger ihop dök upp på skilda områden (en slags synkronicitet?). Syftet med uppsatsen var att undersöka om det finns ett samband eller en likhet mellan de båda områden som jag hade lagt märke till (och som var en huvudrubrik på C-kursen ”Religion och Vetenskap”), och om betydelsen i så fall finns, och också är den densamma, på angränsande områden. Eftersom jag anser att vetenskap, psykologi och religion ”hänger ihop” ville jag försöka se om begreppet, synkronicitet, har en någorlunda liknande innebörd både vetenskapligt, psykologiskt och religiöst.

Metod

Med utgångspunkt i C. G. Jungs beskrivning av synkronicitet har jag försökt identifiera vad som innefattas i begreppet och sedan försökt jämföra hur vetenskapen/psykologin/religionen behandlar och använder sig av begreppet. En svårighet jag stött på för att hitta jämförelser är att den litteratur som jag arbetat med nästan uteslutande hänvisar till Jungs bok ”Synchronicity: An acausal connecting principle”, både vad gäller exempel och referenser.

Avgränsning

Jag har använt en modern västvärld som utgångspunkt och jag har inte gjort några jämförelser med varken andra religioner än kristendomen eller undersökt hur eller om synkronicitet beskrivits inom andra områden, till exempel historiskt eller kanske under ett annat namn.

Disposition

Efter inledningen som en slags kortfattad historiebeteckning av hur människan förhållit och förhåller sig till religion och vetenskap har jag försökt fånga vad C.G. Jung menade med begreppet synkronicitet och hur vetenskapsmän inom de fysiska områdena närmat sig synkronicitetet samt också kommenterat dess samband med religion och mystik. Därefter kommer en diskussion om de skillnader och likheter av synkronicitet som jag har hittat inom de olika områden jag berört för att sedan avslutas med en kort sammanfattning.

Litteraturgenomgång

Eftersom jag, som tidigare nämnts, begränsat mig till att se vad synkronicitet innefattar i västvärlden och inte gjort några jämförelser varken historiskt eller över religionsgränserna så är det i stort en mycket ”modern” litteratur som jag har använt mig av. Jag har dock försökt att hitta både ”folklig” (Jan Cederquist: Slumpen är ingen tillfällighet och Joseph Jaworski: Synkronicitet, att fånga livets sammanträffanden), mer vetenskapligt och symbolsökande (Allan Combs and Mark Holland: Through the eyes of science, myth and the trickster och C.G. Jung och C. Kerényi: The Myth of the Divine Child and the Mysteries of Eleusis), religiöst och mystiskt (Niels Christian Hvidt: Mirakler, møder mellem himmel og jord och Teresa de Avilas: Den inre borgen och Boken om mitt liv) för att hitta jämförelser och förhållanden till C.G. Jungs ”Synchronicity: An Acausal Connecting Principle”. Många fristående artiklar och uppsatser som skrivits om synkronicitet refererar just till den sistnämnda texten.

2. Jung och synkronicitet

Synkronicitet har omtalats som något av det svåraste och mest förvirrade begrepp som Carl Jung presenterat, det gjorde han i sin bok "Synchronicity: An Acausal Connecting Principle" (1952), men det är också ett begrepp som burit med sig något av stor vikt för vetenskapen. Han hade ingen teori som kunde förklara begreppet, vilket innebar att det helt enkelt skulle kunna avfärdas som vidskepelse, men han menade att de förklaringar som ditintills hade använts för att belysa oförklarliga händelser inte var tillräckliga. Problemet för Jung var dock att det var så många olika företeelser som kom att ingå i hans begrepp, alltifrån oförklarliga sammanträffande som förändrar en människas liv till ufon och parapsykologiska fenomen¹. För Jung var synkronicitet till en början främst ett psykologiskt tillstånd, han menade att kopplingarna mellan den inre (subjektiva) och den yttre (objektiva) verkligheten utvecklades genom de universella arketyperna, dessa "mönster" som ligger nedärvda i vars och ens psyke och delas av alla. Mot slutet av sin levnad ansåg han att arketyperna är transcendentala och omfattar både det psykologiska och den fysiska världen, jag har dock inte sett i någon litteratur att han har gjort någon direkt hänvisning till det religiösa perspektivet. Den som uppmuntrade honom mest i att försöka sammanfatta och förklara begreppet var Wolfgang Pauli, nobelpristagaren som arbetade med kvantfysik, han sade också att det måste finnas "något annat", vi "vet" så ofta saker men vi kan ha svårt att delge andra våra intuitiva förnimmelser eftersom vi är osäkra på mottagandet, så medan han funderade på hur han skulle uttrycka sig på detta område sysselsatte han sig med den femdimensionella relativitetsteorin. Efter Pauli har många psykologer, filosofer och naturvetare ägnat fenomenet stort intresse men utifrån olika synvinklar. Jungs sammanfattning av synkronicitet heter: "*ett meningsfullt sammanträffande av ett inre, subjektivt tillstånd som sammanfaller med ett yttre skeende som står i direkt beröring med det inre tillståndet, ett sammanträffande som inte kan förklaras utifrån ett kausalt betraktelsesätt*". Synkronicitet kallas av vissa för slump, något som kan bortförklaras, tillfälligheter eller att man kan läsa in vad man vill i händelser och sammanhang. I vår tekniska och vetenskapliga tid är det kausala sambandet det viktigaste för oss västerlänningar och eftersom synkronicitet inte kan bevisas med någon traditionell vetenskaplig metod betraktas begreppet heller inte som någon vetenskap och det var detta som Jung försökte att få fram med sin teori, nämligen ett förslag till "alternativ sambandsförklaring", något man kan använda sig av när de kausala förklaringarna inte håller eller helt enkelt som ett komplement. Robin Robertson säger i förordet till boken "Synchronicity" (Allan Combs and Mark Holland) att "synkronicitet är punkten när det personliga och det transcendentala förenas i våra liv".

Det skulle vara svårt att förneka att en synkronistisk upplevelse är annat än subjektiv och därför blir innebörden och slutsatsen också subjektiva, två personer upplever inte samma händelse som lika värdefull eller meningsfull och här kan synkronicitet avfärdas som något slumpmässigt men om man tänker sig att det inte är något man bestämmer sig för att uppnå, utan händelserna och de därpå känslomässiga/upplevelsemässiga resultaten bättre kan betraktas som ett redskap för att förstå och förklara, kan man se det ur perspektivet att det får oss att se en mening i det som sker i våra liv. Det är också de fenomen som vägrar inordna sig i de mönster som vi valt att dela in och förklara livet och universum med, kanske kan synkronicitet vara det som binder samman vetenskapens fakta med våra personliga oförklarliga upplevelser.

¹ Jung, 2003, s.137

3. Synkronicitetens särdrag

Robert H. Hopcke, jungiansk analytiker, präst och psykoterapeut som skrivit flera verk avseende Jung och hans läror, visar på fyra drag som återkommer i synkronistiska sammanhang och det är *akausaliteten* (hänger inte ihop som orsak och verkan), det följer en *djup emotionell upplevelse* på händelsen (ibland samtidigt), innehållet är *symboliskt* och en synkronistisk händelse inträffar ofta vid *betydande övergångar* i livet (en slags vändpunkt som till exempel, födelse, död, depression, passion)².

Akausalitet

Under den tid som präglas av det vetenskapliga tänkandet får man säga att vi baserat tillvaron på att vi kan förklara allt som händer och vi letar efter konsekvenser och verkningar av våra handlingar, ett kausalt beteende. Vi lever i en materiell värld där vi skapar, mäter och förstår hur skeenden och förhållanden hänger ihop, en värld som vi upplever att vi själva kontrollerar vilket i sin tur leder till att vi uppfattar oss som "skapare" och de som har makt att styra över liv och död. Vi är inte, som i andra kulturer och tider, beredda att underkasta oss gudarnas vilja och försöka se oss som delar av en helhet och försöka förstå vad som förväntas av oss i ett större sammanhang. Våra individuella ideal pekar åt samma håll, vi är måna om vår egen utveckling och känslan av att själva ställa villkor för våra liv och vill inte betraktas som oförmögna att själva ta kommando. Tidsfaktorn är också viktig i detta sammanhang, nämligen att det finns ett tillstånd, innan orsaken inträffade som fick en senare verkan, vad själva meningen med det inträffade var verkar inte alltid ha samma intresse, likaså nuet har en särskild innebörd eftersom nuet inte går att upprepa och man kan heller inte upprepa en händelse som får en djup innebörd. Här är ett område som synkronicitet kan få oss att tänka i andra banor, just att det finns en betydelse i det skedd, det är inte som sådant viktigt *när* det händer utan *att* det händer, att det påverkar oss på något sätt och har en faktisk betydelse.

Emotionell upplevelse

Egentligen har vi en snarlik upplevelse när vi gärna vill kunna förklara våra känslor och förstå varför vi reagerar som vi gör på vissa händelser. Vi lever med en "inre" och "yttre" uppdelning men vi värderar mera de yttre attributen och kan hantera dessa på ett mera rationellt sätt. Denna uppdelning kan ju samtidigt som vi talar om det individuella i det kausala beteendet bli en aning konfunderande eftersom/trots att känslor är väldigt individuella och väldigt "inre" så är det de yttre attributen vi helst förhåller oss till, återigen vill vi kunna bevisa och ge belägg för uppkomna situationer och framställd materia också för den delen. Objektivitet är ett honnörsord och vi skall inte lägga några "egna" känslor eller värderingar i ting och händelser. Jung talar om att "synkronistiska händelser har en omiskännlig emotionell ton" och beskriver den känsla som kan erfaras när man står inför en gudomlig upplevelse, den återberättas ofta som tveklös och oemotståndlig.

Teresa de Àvila visar i sina skrifter exempel på den emotionella dimensionen när hon beskriver sina "möten" med Gud. Hon sökte också genom bönen att nå Gud vilket blev bekräftat för henne vid ett otal tillfällen. Ett betydelsefullt och känslomässigt möte för henne var när hon kom i besittning av Sankt Augustinus 'Bekännelser'³, vilket hon beskriver som att "det tycks ha skett på Herrens befallning, eftersom jag aldrig bett om boken eller ens sett den", en oförklarlig händelse som skapade en stark känslomässig upplevelse för henne och hon beskriver det som att hon förstod det som Herren sagt till Augustinus gällde även henne i

² Hopcke, 2003, sid. 29

³ Teresa av Avila, 1980, sid. 77

lika hög grad. Upplöst i tårar uppfattar hon det ändå som hon erhållit stora krafter av det "Gudomliga Majestätet". Hon delar också in olika upplevelser i "förening" och "hänryckning" men hon anser ändå att det är samma sak som extas. Hon skriver: "dess verkningar är vida mäktigare och har andra betydande följder med sig, ty föreningen tycks ligga i början och mitten och målet, alltid i det inre. Men när graden blir högre blir verkningarna både inre och yttre." Hon visar att den känslomässiga upplevelsen kan vara så stark att det inte går att stå emot, men Teresa talar också om att i de högre boningarna i hennes borg så är människan medveten om sökandet efter ett personligt möte med Gud eller Kristus.

Vad gäller tankar kontra känslor, berör synkronicitet mera den känslomässiga effekt som händelsen utövar på en människa och den väcker och låter starka och djupa känslor vila kvar så att man detaljerat kan beskriva den upplevelse man haft. Fram tills idag har vi haft tanken som den "styrande" kraften, den har på ett sätt värderats högre än känslan. Det vi har rationellt kunnat formulera i tanken har varit grunden för förklarliga upplevelser och beslut. I den synkronistiska uppfattningen är känslan minst lika viktig för våra erfarenheter som tanken.

Jung ansåg att en annan effekt som synkronicitet har på oss människor är att den "relativiserar jaget", det är inte vi som med viljor och tankar kan sätta upp villkor för och styra en utveckling, utan vi måste sätta oss över "jaget" och se tillvaron ur ett vidare perspektiv.

Symboliken

Innehållet är också avgörande för en synkronistisk händelse, en händelse som är så stark att den påverkar oss kanske ibland för resten av livet eller i varje fall inriktningen på våra liv. Symboler har ju den egenskapen att de sätter våra vanliga rationella värderingar på prov och ibland helt ur spel och får oss att betänka meningen och betydelsen av det inträffade, något som tar fram vårt omedvetna upp till ytan för betraktning. I Jungs psykologiska arbeten är just det omedvetna de historiska rester som finns kvar inom oss, något som vi lagt till sidan eller förträngt i vissa fall, det är inte bara våra personliga rester utan det finns en kollektiv historia, "det kollektiva omedvetna" som enligt Jung är större än det individuella, en slags andlig dimension av tillvaron. Detta kollektivt omedvetna är en slags gemensamma symboler som visas för oss i vissa speciella situationer eller sinnesstämningar/tillstånd, "arketyper". Jung menade att dessa arketyper kan komma upp till ytan vid synkronistiska händelser och oftast är arketyperna så starka och djupt rotade att man inte kan motstå eller med tanken styra undan dem. I en sådan situation bidrar symboler och vår förmåga att reflektera symboliskt till att kunna tolka händelsen och förhoppningsvis finna en mening med det som sker. I sina observationer av det omedvetna (såsom drömmar och fantasier) hittade Jung situationer och typer som ständigt återkom och som återkommande hade samma innebörd. Det innebär inte att drömmar som sådana skulle vara typiska utan att de symboliska figurerna i drömmar är typiska. Han ordnade upp dem i arketyperiska undergrupper till exempel barnet (både som hjälte och offer)⁴, modern (både som moder jord och som primordial moder), motsatsen till modern dvs jungfrun, anima (den kvinnliga inre sidan hos mannen) och animus (den inre manliga sidan hos kvinnan)⁵, det finns givetvis fler exempel.

⁴ Jung and Kerényi, 1993, sid. 72

⁵ Jung, 1997, sid. 87

”Livsövergångar”

De stunder/perioder som de flesta människor upplever vid något tillfälle i livet som har karaktären av att bryta med gamla mönster eller byta inriktning på något sätt kan betecknas som övergångar. Ibland försöker vi kanske aktivt att förändra våra liv men upplever inte alltid känslan av att lyckas och vid andra stunder vill vi hålla kvar en situation men den ändras obönhörligt kan det verka, en övergång som vi själva inte styr över. De tydligaste och mest ”naturliga” övergångarna är förstås födsel och död, vägen mellan dessa avgörande övergångar kantas i sin tur av synkronistiska händelser.

Övergångar har inte alltid karaktären av en yttre förändring utan kan vara av en mera psykologisk karaktär (mognad, utveckling, sammanbrott, depressioner). Jung ansåg att psyket, vår inre resa, var ett naturligt fenomen och att alla utvecklingar av psyket, vare sig de är vad vi skulle kalla positiva eller negativa har en funktion att fylla och förmår oss att växa. En synkronistisk händelse inträffar enligt Jungs uppfattning i avgörande skeenden i våra liv, i övergångsfaser, när vi skall växla över från en situation till en annan, ändrar attityd eller släpper fram en ny insikt. Att denna typ av händelser inträffar när vi står inför förändringar gör att man kan se möjlighet till ett sammanhang och att vi har en delaktighet i något som står utanför vårt fysiska jag. Kvantfysiken säger att det är helhetens form som styr delarnas beteende, inte den mekaniska kontakten och kanske är det vad vi bör komma till djupare insikt om⁶.

Det moderna samhället har i viss mån ändrat den sociala utformningen, det framhäver individen och segregering, tillstånd som inte gör livsövergångar lättare för envar. Vi vidtar en mängd olika åtgärder för att förhindra att vi ”råkar ut” för vissa övergångar och vi försöker i många fall få bukt med det okontrollerbara men blir ständigt, genom egna eller andras upplevelser, konfronterade med omständigheter bortom vår kontroll. Det är inte händelsen som sådan utan dess plats i vår levnadshistoria som avgör om den är synkronistisk.

⁶ Combs and Holland, 2001, sid 12

4. Vad säger kvantfysiken om synkronicitet?

Kvantfysiken (upphovsmännen Bohr och Heisenberg) sysslar inte med att förklara objekt eller dess uppbyggnad och föremål, utan ser på händelser och dess förhållanden som att alla har ett samband. Kvantfysiken hanterar alla delar som delar i en större enhet. Precis som synkronicitetsprincipen visar att helheten består av meningsfulla sammanträffanden som hänger ihop även om de är separerade både vad gäller tid och plats, kan man konstatera att i kvantfysiken finns ett liknande resonemang och det kallas just för synkronicitet. Einstein som var en av föregångarna för kvantfysiken, även om det var inte vad som intresserade honom mest, gjorde tankeexperiment för att visa att vissa teorier håller eller inte av logiska anledningar. EPR-paradoxen⁷ är en av dessa och den utförde han tillsammans med Podolsky och Rosen, den innebär att två delar som har haft en gemensam status alltid kommer att ha en speciell relation med varandra även sedan de delats och ”lever” åtskilda liv. Bohr gick här ännu ett steg längre och sade att dessa två delar inte var mer oberoende av varandra efter delningen än innan dvs när de fysiskt satt ihop, något liknande som engelsmannen Bells teorier i mitten av 60-talet⁸ visade med att två element som trots att de en gång suttit ihop och sedan separerats alltid kommer att ha ett samband oavsett var de hamnar som delar (Bells teorem), underströk Bohrs idé om helhetens inverkan på det. Dale Graff, amerikansk forskare och fysiker, konstaterar samma sak och bekräftar fenomenet att om man ändrar riktningen på den ena partikeln så ändras den andra också, vare sig det är fråga om rotation eller bana oavsett avståndet dem emellan, ”quantum synchronicity”. Det finns alltså fortfarande en förbindelse som inte är begränsat av ”rumtiden”. En annan fysiker, John Wheeler, säger att vi borde sudda ut begreppet om att vi människor bara är observatörer av det som sker i universum eftersom man i just kvantfysiken kommit fram till att för att undersöka till exempel en elektron så räcker det inte längre med att betrakta den, vi måste in i kärnan. Detsamma gäller för vår roll i tillvaron, vi är deltagare inte betraktare.

Robert Sheldrake⁹ har studerat hur olika liv och arter tycks ha egna och typiska morphogenetiska fält. Dessa studier ligger bland annat som en grund för DNA-tekniken. De morphogenetiska fälten består av alla individers medvetande som han beskriver som energifält som sitter ihop med hjärnan men som har kapacitet långt utanför densamma. Det innebär att utvecklingen av varje liten cell är förprogrammerad på ett sätt, men det är bara till den grad att det uppstår en ritning om hur det hela skall hänga samman, det är sedan generna som ser till att det hela ”avslutas” på ett korrekt sätt så att vars och ens struktur blir riktig. Sheldrake anser alltså att detta inte bara gäller för fysiska kroppar utan också för vårt medvetande. Han säger att ”genom uppmärksamhet och intentioner sträcker sig våra medvetanden (minds) ut i världen bortom våra kroppar”. Rent praktiskt skulle detta kunna förstås så att vi genom våra intentioner skickar ut signaler till energifältet som sedan skapar synkronistiska händelser. Synen på morphogenetiska fält har också det gemensamt med kvantfysiken att de inte är begränsade av någon fysisk plats, vilket skulle kunna innebära att en människas erfarenheter skulle kunna påverka/influera en annans genom ett slags kollektivt medvetande/inlärande, det som vi en gång historiskt har lärt oss kan kännas igen av andra. Jungs definition av synkronicitet innehåller både föräning och klärvoayance, något som av vissa betraktas som intuition. Man kan tycka att synkronicitet och intuition kan vara två skilda fenomen, synkroniciteten det yttre, något som händer men utifrån som får en inre påverkan, medan intuitionen är något som redan finns inom oss, en föräning, kunskap som vi inte vet hur vi vet, mera av känslomässig än tankemässig karaktär.

⁷ Combs and Holland, 2001, sid. 13

⁸ Combs and Holland, 2001, sid 14 samt Zukav, 1983, sid 330

⁹ Combs and Holland 2001, sid 22

Medvetandet har vissa egenskaper som verkar vara icke-fysiska. Att reducera medvetandet till mekanisk materia förklarar inte upplevelsen utan skapar ett nytt problem, eftersom man då antingen måste förneka medvetandets viktigaste egenskaper eller sopa dem under mattan. Å ena sidan kan man filosofiskt hamna i stadiet att medvetandets fysik alltid är skilt från upplevelsen, dvs en dualistisk uppfattning, eller å andra sidan ha en mer holistisk uppfattning att det fysiska växelverkar med upplevelsen. Medvetandet är också det redskap vi har att lära känna oss själva och det som får den inre och den yttre världen att hänga ihop. Fysiken studerar materia och bryr sig inte om medvetandet som sådant, men vi upplever att fysiken inte är nog, det finns något mer, det känns inte som en holistisk beskrivning av vår verklighet. Det förtroende som tekniken och dess lösningar till alla problem har åtnjutit ifrågasätts mer och mer, människor vänder sig i större omfattning till naturen för förståelse och inspiration. Det är också ofta på naturen vi tittar när vi vill förstå vårt ursprung och hur det hela hänger samman.

Fysikern David Bohm uttryckte sina holistiska observationer som "hela universum (med alla sina partiklar, inklusive dem som består av människor, deras laboratorier, observationsinstrument, etc) måste ses och förstås som en enda odelbar helhet i vilken en analys av detta som leder till separerade och oberoende existerande delar inte har någon fundamental mening". Han ansåg också att universum kunde delas in i en "explicate order" och en "implicate order"¹⁰. "Explicate order" tillhör den fysiska världen och är den verklighet som vi känner igen medan "implicate order" är mer djuplodande och enande där vi bara kan ana ytan på händelser som "förklarar sig" i korta ögonblick som inte har någon förankring i tid eller rum men som i sin tur är de egenskaper som behövs för att den uppenbarande process som ligger i "implicate order" skall kunna tillföras oss. För Bohm är den fysiska platsen (locality) irrelevant och det viktiga är hur vi kan ta till oss de händelser som visar att det finns en djupare innebörd som inte vi kan ta på, som exempel nämner han att två människor som delar en tanke men inte befinner sig på samma plats, är förmodligen "närmare" varandra än två samtalande personer som inte har samma synsätt.

Man kan konstatera att synkronistiska händelser ofta är mer än bara repetitioner av en händelse eller en symbol, de innehåller ofta flera element som även om de är olika till "utseendet" och formen, (tankar, rent fysiska objekt) hålls ihop av ett gemensamt tema. Som exempel kan nämnas att när Carl Jung skulle skriva en artikel om fisken som symbol kom han hela tiden att sammanträffa med fiskar rent fysiskt.

¹⁰ Combs and Holland, 2001, sid 18 och Gary Zukav, 1983, sid 58

5. Synkronicitet som mystik?

Händelser som är oförklarliga och mystiska kallas i religiösa sammanhang, särskilt bland katolska och ortodoxa kyrkor, för mirakel¹¹ eller under,¹² det skall dock inte förväxlas eller jämföras med magi. Mirakler är händelser som har ett yttre fysiskt uttryck som får en inre påverkan på den person som upplever dem och för en religiös människa är förmodligen i många fall synkronistiska händelser mirakel, det är Gud som ingriper i livet. Niels Christian Hvidt skriver att han i sin bok "Mirakler, möten mellan himmel och jord" (fritt översatt) valt att återge de mirakel som "i egenskap av att de (miraklen) kommer att utgöra goda frukter bland människorna kan betecknas som ett uttryck för Guds goda vilja" (fritt översatt). Det finns en mängd mirakel som är rent fysiskt betingade och "bevisbara" på så sätt att de syns och upprepar sig. Franciskus av Assisi blev, strax innan sin död 1226, stigmatiker, det vill säga en person som blöder ur händer och fötter på samma sätt som Jesus på korset, och det finns också modernare exempel såsom Padre Pio, den förste katolske prästen, som fick sitt stigma den 20 september 1918 och fick bära på detta under 50 år. I Nya Testamentet kan man läsa i Gal 6:17 att Paulus också han bär "Jesu märken på sin kropp".

Niels Christian Hvidt säger att för att erkänna ett mirakel (från det latinska mirari, att betrakta med förundran) skall det till sin natur vara just ett mirakel, det skall vara psykologiskt och symboliskt. Med detta menar han att ursprunget för ett mirakel är Gud själv, som också kan använda sig av "redskap" såsom naturen och att det är en händelse som inte borde kunna ske utan, menar Hvidt, att Gud utför något som kan vara större än, men aldrig går emot, naturen och dess lagar. Ett mirakel har en stor psykologisk effekt som får människor att stanna upp och kan ge ett nytt perspektiv på livet. Ett mirakel skall också ha en symbolisk betydelse, Gud vill säga oss något med miraklet¹³. Vad man skulle kunna kommentera här i anledning av Jungs definition så är en synkronistisk händelse akausal och mirakel är kausala eftersom de är framkallade av Gud med en mening, men eftersom vi inte kan förklara de fysiska orsakerna och genom att människan inte orsakar dem får vi nog betrakta dem som akausala i så mening att när Jung talar om akausalitet så är det människans möjlighet till påverkan och intentioner som han refererar till.

Påståendet att den religiösa dimensionen får ny kraft när den materiella utvecklingen inte längre bär som mål att sträva mot är det som KG Hammar frågar i sin bok¹⁴: vad blir kvar av människan, samhälle, global gemenskap om vi bara blir definierade i våra allra minsta beståndsdelar? Att det borde vara lika viktigt att tala om dessa beståndsdelars samspel och ömsesidiga beroende är ju en modern kvantfysisk/synkronistisk tanke av en nutida religiös känd person.

¹¹ enligt Tomas av Aquino en direkt handling av Gud, Hvidt, 2004, sid 13

¹² enligt Tomas av Aquino har det ett Gudomligt ursprung men utförs av andra väsen

¹³ Hvidt, 2004 sid 12

¹⁴ Hammar, Jag har inte sanningen, jag söker den

6. Slumpen, är det synkronicitet?

Tillfälligheter som inträffar i våra liv eller i omgivningen, som inte får någon större uppmärksamhet kanske varken när de sker eller i ett betydelseperspektiv då eller senare, omtalas ibland som slumpen. Ibland kan det ju också förefalla att det är många ”små” händelser som leder fram till en av större betydelse men man kan inte säga vilken av tillfälligheterna som ledde fram till ett avgörande. Man kan säga att det finns åtminstone två sätt att närma sig slumpen som en synkronistisk händelse, dels att man tänker sig att man faktiskt kan ”styra” händelser, det vill säga att man byter bort det akausala med ett kausalt tänkande, och dels att man faktiskt öppnar sig för att en slumpmässig händelse *kan* ha en meningsfull innebörd. I det första fallet talar vi om divination, att vi kan påverka och läsa in en avsikt/orsak i något som kommer att hända, en spådom eller magi som har ett ändamål med sin form¹⁵. Detta fenomen har ju mänskligheten i de flesta kulturer använt sig av genom alla tider såsom medicinmän, schamaner, astrologer och spåkvinnor, symboliska metoder har använts och man har tolkat alltifrån kaffesump till tarotkort. Objektivt skulle man kunna tolka det så att Gud ger oss möjlighet att förstå hans budskap genom att kunna läsa tecken och att vi på så sätt kan förhålla oss till framtiden och uppföra oss på ett visst sätt eller vidta vissa åtgärder för att uppnå något som vi tror är bra eller viktigt. Det finns ingen överraskning i detta (mer än själva förmedlandet möjligtvis och möjligen också om resultatet blir ett annat än det som var tänkt) som i en synkronistisk händelse som tidigare beskrivits, den är ju något som kommer till oss oförklarligt och plötsligt och som på så sätt förändrar vårt liv, den försiggår inte av någon intention att vilja uppnå ett särskilt syfte i framtiden. Att vi i vårt vetenskapliga samhälle ändå använder oss av begrepp som mirakel och magi kan visa på att vi har en känsla för/längtan efter/behov av något utöver det tekniska.

I det andra fallet tillmäts ”slumpen” i efterhand en betydelse som får ett avgörande resultat, exempelvis har man planerat en händelse i minsta detalj och förutsett ”allt”, men ändå blir resultatet ett helt annat och detta resultat kan ibland både kännas och vara ”naturligt” och ”riktigt”, när man nu står med facit i hand. Ett praktiskt exempel skulle kunna vara att man genom lottnings utser någon till en viktig roll i ett speciellt sammanhang och godtar det utfall som blir även om det inte överensstämmer med förväntningarna och försöker därefter förstå och tolka resultatet vare sig det är positivt eller negativt. Ett annat personligt exempel är att när jag hade genomfört A-delen av min Religionsvetenskap på HiG blev jag inbjuden/uppmanad att söka ett annat jobb inom mitt nuvarande yrkesområde, som skulle innebära ännu mer ansvar och bättre ekonomiska förutsättningar. Jag tyckte att religionsvetenskapskursen var precis det jag letat efter (ganska lång tid) och kände egentligen ingen längtan att ”offra” den för ett ”bättre” jobb eftersom jag insåg att ett nytt jobb skulle göra det ännu svårare att få vardagen att hänga ihop. Nåväl, trots detta sökte jag tjänsten (lite smickrad också förstås) och gick sedan omkring och undrade varför, det kändes verkligen inte riktigt och rätt. Just när beslut skulle fattas i ”min ledningsgrupp” om tjänsten, kom information från ännu högre ort att en omorganisation gjorde att det arbete jag sökt inte längre skulle vara aktuellt. En emotionell upplevelse (lättnad) som jag själv inte styrde över men som symboliskt styrde mig åt ett annat håll i ett avgörande skeende i livet.

¹⁵ Combs and Holland, 2001, sid. 149

7. Diskussion

Det som framkommer som likartat när man betraktar de olika områden som jag försökt jämföra är referensen till helheten och att det är delar som påverkar men som egentligen inte vid något tillfälle är fullständigt åtskilda från helheten. Det finns ett samband och sammanhang som ibland är oförklarligt sett i ett lösryckt perspektiv men som får en tydlighet i en mera överordnad och långsiktig bild. Om vi tar Jungs sammanfattning ”*ett meningsfullt sammanträffande av ett inre, subjektivt tillstånd som sammanfaller med ett yttre skeende som står i direkt beröring med det inre tillståndet, ett sammanträffande som inte kan förklaras utifrån ett kausalt betraktelsesätt*” så kan vi känna igen det i alla avsnitt som beskrivits ovan. Däremot så kan säkerligen tolkning och betydelse av en och samma händelse uppfattas som olika av olika individer och det blir tydligt i ett vardagsliv när vissa människor har en förmåga att läsa in anledningar och förklaringar i alla händelser medan andra eventuellt uppfattar och tolkar de ”större” som inträffar vid ”övergångar” i livet och åter vissa inte ser någon mening med det som händer överhuvudtaget.

Vissa uttrycker det kanske som att det finns en mening med allt och det som finns som en röd tråd inom synkronicitetsprincipen är väl just att det ser ut att finnas en mening med hur olika saker/händelser förhåller sig till varandra och att de har en betydelse och samband i varje fall ett längre perspektiv. Tar vi ”slumpen” som område har vi väl alla erfarenheter som verkar oförklarliga eller som just en slump, telefonen som ringer och i andra änden är precis den person man tänkt på i flera dagar eller den som man kanske själv borde ha kontaktat. Man går på en gata i en främmande stad och tankarna kretsar kring en viss person av outgrundlig anledning och helt plötsligt står personen framför en, man utför en handling som egentligen är totalt irrationell både för en själv och andra men som står tydlig och förståelig någon tid därefter. Vi har också uttrycket att ”bitarna faller på plats”, vi kan irra runt och undra vad vi ”ska” och vart vi skall ta vägen med vissa händelser och önsknings i livet men efter ett tag (kanske årtal) inser vi vad vi skulle och vad vi har gjort för att komma dit i alla fall, ibland utan medvetenhet under tiden.

Vad som inte riktigt har behandlats i den litteratur som jag använt är ett mera abstrakt begrepp som idé. En idé uppstår (någonstans) och den kan sedan föra med sig ett sammanhang där människor möts och situationer och händelser faller på plats som gör att idén kan ”förverkligas” och får olika innebörd för olika människor, kanske både symboliskt och emotionellt, vilket kommer att innebära en övergång till en annan typ av liv.

Olikheterna är att den ena sidan, kvantfysiken, ser ut att styras tankemässigt medan den andra sidan, den psykologiska och religiösa, mer har utgångspunkt i känslolivet och synkronicitet som ursprungsbegrepp behandlade mer den känslomässiga påverkan som en händelse fick medan vi egentligen levte i en tid som vi mera inneburit att vi själva ”trott” att vi styrt tillvaron genom tankens förmåga. Här upplever jag kvantfysiken som särdeles intressant i sina formuleringar eftersom den konstaterar att alla sammanträffande och dess inbördes förhållande hänger ihop, det kan man tydligt och vetenskapligt bevisa, men det är inte alltid lika säkert att man förstår hur det kan gå till eller varför. Kvantfysiken har koncentrerat sig på materia och mätbara experiment för att se hur händelserna påverkar varandra och vilket samband som finns medan den psykologiska sidan av synkroniciteten ser hur händelser hänger ihop och vilken känslomässig effekt detta får på individen.

Om vi tänker på de fyra särdragen som Hopcke visade: *akausaliteten*, det följer en *djup emotionell upplevelse* på händelsen, innehållet är *symboliskt* och en synkronistisk händelse inträffar ofta vid *betydande övergångar* i livet så tror jag inte att någon kan säga att den skulle

kunna redogöra för ett liv som inte innehållit upplevelser som skulle kunna betecknas på detta sätt, att händelserna i sig är ”negativa” eller ”positiva” upplevelser tror jag är en helt annan sak. Däremot kan det kanske vara svårt att föreställa sig att en molekyl i en viss spiralformad bana som delas har en emotionell upplevelse av detta, det går ju dock inte att utesluta, och att en delning är symbolisk och faktiskt är/blir en betydande övergång kan heller inte avfärdas men symbolikens betydelse i ett vetenskapligt sammanhang får ändå betraktas som annorlunda än i Jungs mening. Om vi ser till metoderna så använder sig Jung av begreppet för att förstå ett redan inträffat tillstånd och försöker hitta delar som binder ihop ”trådarna” medan kvantfysiken har studerat vad som händer med delarna när man sår på ”trådarna”.

Mirakler och magi tycker jag själv är svåra att bestämma om de är rent synkronistiska förmodligen eftersom de är så individuella. Men beskrivningen att det är händelser som har ett yttre fysiskt uttryck som får en inre påverkan på den person som upplever dem passar in i begreppet som sådant. Det kan vara att upplevelsen av att det är Gud som ingriper gör att det blir mer ”personligt”. Tar vi stigmatiseringen som ett sådant exempel blir det inte bara en inre upplevelse utan också en påtaglig yttre påverkan medan om vi ser på Teresa de Ávila så kvarstår inga yttre bevis på hennes inre upplevelser av bönen och hennes kontakt med Gud. När det gäller magi så är ju den annorlunda eftersom det är något som man hoppas framkalla, man använder sig kanske av olika redskap, danser etc för att åkalla en gud som skall genomföra något som jag ber om, det finns en förväntan som inte finns i Jungs begrepp om synkronicitet.

8. Slutord

Kunskapen om andra människor, världen och de förutsättningar som andra människor i olika delar av världen lever i och bland, får ofta just världen att bli ”mindre”, den skapar en känsla om att det finns ett samband och de tillfällen som bjuder på en samhörighet med andra människor och/eller natur gör att avstånd känns mindre eller försvinner helt. De vetenskapliga framsteg som åstadkommit är givetvis helt fantastiska och har skapat möjligheter för oss människor att lägga mer energi på att söka ”sanningen”. Säkert är att det över hela världen och i alla tider har utspelat sig synkronistiska händelser som har kommit att påverka både den enskilda människan och större grupper. En del lever med att försöka hitta anledningar till varför och andra anstränger sig för att leva på ett visst sätt eftersom det förhindrar/bidrar till/främjar vissa betingelser för livet. Delar av världen lever också i det sammanhanget i en större frihet att tänka och uttrycka sina tankar medan andra är fast i ett livsmönster antingen på grund av traditioner eller kanske lagar. Ett drömscenario är när vi i kärlek och solidaritet med varandra ser till att orättvisor av alla slag försvinner och vi vetenskapligt kan förklara hur tekniken hänger samman men samtidigt vågar lyssna till vårt inre och se de tecken på ”kommunikation” som något helt naturligt. Vi talar i vardagslag om ”själarnas sympati”, ”tvillingsjäl”, ”två med samma tanke” etc, vilket kan vara uttryck som visar att vi, medvetet eller omedvetet, har en känsla av en gemenskap på ett annat plan. Vi kan konstatera att vi lever i, med och av naturen vilket tar bort känslan av objektivitet, precis som kvantmekaniken visar. Synkronicitet är inte ett begrepp som skall uppfattas eller användas som en ersättning för vetenskap utan mera som en länk som skapar ytterligare möjligheter att förstå och kreativt ta till oss och se på världen med ett öppet sinne. Kausalitet och synkronicitet är inte heller motsägelsefulla utan mera det som vi ser i så många symboliska fall, en dualistisk uppfattning av en verklighet. Meningen med livet, det liv som stundtals förvånar oss men som i många fall känns väldigt hemtamt, det liv som vi försöker förklara både för andra och för oss själva men som bjuder oss på igenkännandets symbolik, det liv som känns ibland känns splittrat och osammanhängande men som ändå skänker oss förmågan att se en helhet och ett sammanhang åtminstone efteråt. Kanske blir det så, att vi förstår alla de synkronistiska trådar som tillsammans väver allas vår livsbonad, den verkliga helheten ”efteråt”. En ny fråga som fötts är om man kan sätta ett likhetstecken mellan kvantfysikens ”allt är ett och hänger ihop” och det religiösa budordet ”älska din nästa såsom dig själv”?

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen var att försöka se om det finns ett samband eller en likhet för de båda områden som jag först kom i kontakt med som använde begreppet synkronicitet (kvantfysik och psykologi) och om betydelsen av begreppet var densamma och dessutom om det fanns angränsande områden som använde sig av begreppet synkronicitet eller något liknande, och vilken innebörd samma begrepp, synkronicitet, i sådana fall kunde ha både vetenskapligt, psykologiskt och religiöst för att återknyta till det område som C-nivån av Religionsvetenskap skulle beröra, nämligen religion och vetenskap.

Jung har själv refererat till magi och mirakel när han förklarat vad han menar med synkronicitet vilket gjorde att det var naturligt att söka på de områden som använder sig av och beskriver detta. Jag har därför försökt att belysa förekomster och situationer, förutom kvantfysiken och Jungs egna teorier om synkronicitet, som jag uppfattat har likadana eller liknande beskrivningar av upplevelser av fysisk eller känslomässig karaktär. Det jag kom fram till var att religionen också beskriver tillstånd som innehåller de beståndsdelar som Hopcke sammanfattade synkronicitet med, *akausalitet, djup emotionell upplevelse, symbolisk* och att de inträffar vid *betydande övergångar* i livet, även om det inte kallas för synkronicitet. Detsamma gäller för det som vi i vardagslag beskriver som ”slumpen” och som vi normalt inte ger någon större betydelse förrän när vi ser det inträffade i ett större sammanhang eller i ett senare skede och först då ger det en innebörd.

Kvantfysiken använder sig av begreppet synkronicitet och beskriver hur helheten består av delar som har en inbördes relation, har betydelse för varandra och egentligen inte går att separera, dock beskrivs det inte ha någon känslomässig karaktär.

Konstatera kan vi att innebörden som Jung gav ordet synkronicitet finns att känna igen på de områden som jag försökt att använda mig av, vetenskap, psykologi, religion och i ”vardagssammanhang”.

Litteraturförteckning

- Ávila, Teresa de (1980): *Den inre borgen och Boken om mitt liv*, Tågarp, Karmeliterna
- Cederquist, Jan (2005): *Slumpen är ingen tillfällighet*, Lidingö, Langenskiöld
- Combs, Allan and Holland, Mark (2001): *Synchronicity*, New York, Marlowe & Company
- Hopcke, Robert H (2003): *Slump och Synkronicitet*, Stockholm, Natur och Kultur
- Hammar, K G (2006): *Jag har inte sanningen, jag söker den*, Stockholm, Ordfront förlag
- Hvidt, Niels Christian ((2004): *Mirakler, möder mellem himmel og jord*, Viborn, Gyldendal
- Jaworski, Joseph: (1997): *Synkronicitet, att fånga livets sammanträffanden*, San Francisco, Berrett-Koehler Publishers Inc.
- Jung, C. G (1973): *Synchronicity: An Acausal Connecting Principle*, Princeton, Princeton University Press
- Jung, C.G, (1997): *Jaget och det omedvetna*, Stockholm, Wahlström & Widstrand
- Jung, C.G (2003): *Litteratur, myter och symboler*, Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur
- Jung, C.G: and Kerényi, C. (1993): *The Myth of the Divine Child and the Mysteries of Eleusis*, Princeton, Princeton University Press
- Zukav, Gary (1983): *De dansande Wu Li-mästarna*, New York, Sv. Översättning Askild & Kärnekull Förlag AB